

HOZOTT JORDÁN-VIZET

Dokumentumszöveg

CSORBA BÉLA—HOFFMANN ARTÚR

1. kép

Kígyómotívumos faragott botokat jár körül a kamera.

2. kép

Hetven körüli öregasszony szemverést gyógyító népi imát mond.

3. kép

A ráolvasás befejeztével felirat jelenik meg, a film alcíme: Szemverést elhárító és gyógyító eljárások egy bácskai községben.

4. kép

Falusi oromfalak jellegzetes parasztkorok diszítómotívumai. Zenei háttér: népi táncdallamok facimbalmon.

Közben OFF-szöveg:

A szemverés nem más, mint a rontás egyik válfaja, a szemmel történő rontás. A rontás a magyar néphagyományban elsősorban — noha nem kizárólag — a boszorkány tevékenységi köréhez tartozó rossz, ártó cselekedet. Különbféle formái ismertek: az újszülött gyerek elcserélése, a szerelmi varázslás, a tej- és tojáshaszon megrontása és elvitele és a szemverés. Eredetileg ezeknek a rontó cselekményeknek az elhárítására

A dokumentumfilm forgatókönyvének vázlatát írta, s riporterkedett: Csorba Béla; rendező és operatőr: Hoffmann Artúr. Készült az I. Topolyai Amatőr Film- és Video-alkotótábor idején, 1987 tavaszán-nyarán

kerültek a temerini házak oromfalára a különféle — részben ősi, részben keresztény — bajelhárító szimbólumok, mint amilyen az antropomorf nap, a pentagram, a kereszt s a rózsafüzér vagy a Szent Antal-szobor.

5. kép

Hetven év körüli, idős asszony (Micsutkáné) ül a falusi ház gangján.

Riporter: Aki ojan erősebb nézésű vót, ugyë, az könnyen árthatott a nézésivel, a szemivel a gyerekeknek...

Micsutkáné: Igën, igën. Az ijen gyerekeknek akkó ki is szokták NYALNI a szemit, úgy hogy mostand így kinyalják, akkó ezt erte köpködté, pű-pű *(közben mutatja)*, emezt még emëre köpködté háromszor. Még imádkozott három mi(j)atyánkot, három üdvözlégyet, oszt akkó mondta, hogy hát a jó isten oltalmazza még, még végye el rula ezt a baját.

Riporter: Mirül lehetett megállapítani <hogyan szemverésben van>?

Micsutkáné: Nagyon sírt a gyerek, sírt a gyerek. Mindég rossz vót, ugyë, sírt. S akkó aszondták, hogy vót itt éggy asszony biztos, oszt azt megverte szemmë. Mer még az is árt a gyerekeknek, hogyha odamën <valaki> a kicsihó, és aszondja: „JAJ, de aranyos vagy”, hogy szívbül még van verve. SZÍVBÜL!

Riporter: Oszt ha valaki ijét mond a gyerekeknek, akkor hogyan lehet elhárítani, hogy a rossz szem né ártson? Mit szoktak mondani?

Micsutkáné: Nem szoktak azok az asszonyok semmit mondani, hanem akkó évitték egy ojan asszonyho, aki imádkozott rá. Aztán mondták, hogy meggyógyút a gyerek.

Riporter: Maga is imádkozott, ugyë, szemverésben szenvedőkre.

Micsutkáné: Igen, igen. Ijen szenvedőkre...

Riporter: A rossz szem az erős szem nemcsak a gyerekeknek ártott...

Micsutkáné: Nem az erős szem, hanem az a SZERETET, az a SZERETET ártott, hogy NAGYON SZERETTE azt a gyereket, és így verte még. SZÍVBÜL.

Riporter: Szívbül...

Micsutkáné: Szívbül.

Riporter: Rosszakarattal lehetett verni?

Micsutkáné: Nem... Szóval azt nem hallottam, hogy rosszakarattal, hanem szívbül, hogy szerette azt a gyereket, és megverte szemmel, hogy ő sè tudta.

Riporter: Csak a gyerekeknek lehetett ártani?

Micsutkáné: Hat a gyerekeknek. Még jószágnak is szokták mondani.

6. kép

Ugyanott, más időpontban, megváltozott rekvizitumokkal, eltérő kameraállásból.

Micsutkáné: Vízet kimérni. Három kanál vizet kimérni. És akkó egy szál ciroksöprűbű kivènni egy szálat, és azt meggyútani, akkó a pèrnyét oda beletènni abba (j)a vízbe. Akkor ott a víz fogy. És akkó ha fogy, akkó hát még van verve szemmel, ugye. Az anyja otthon kinyalta így este. Még így, hogyha (j)ő maga is így gondóta, hogy rossz a gyerek, biztos még van verve szemme, akkó vót, aki maga csak így kinyalta szèmit, és akkó úgy is jó vót, no. De mikó má hát az nem vót elég, hogy csak rosszabb vót, akkó hát èviszi majd èggy asszonyho, aki imádkozik rá, ugyè.

Riporter: Gyerèkèt hoztak magához így, hogy meggyógyítsa õket?

Micsutkáné: Hát ugyè, akik tudták, hogy én tudok imádkozni, akkó hozták.

Riporter: Környèkbeliek inkább?

Micsutkáné: Környèkbeli(j)ek. Hát az utcabeli(j)ek.

Riporter: Maga vót az ègyetlen, aki ijesmivel foglalkozott?

Micsutkáné: Nem. Vót ègy öregasszony, èntõlem õregebb, de az is mèghalt. Azt még Fuzskó Vërka néninek híták. Az még a lábát is, ha ètört a gyerèknek, még tudta csináni. (...) Aztán nem is köllött az orvosho vinni. (...)

Riporter: Csak õ még maga gyógyított?

Micsutkáné: Hát õ. Még vótak ijen öregasszonyok többen is. Többen is.

Riporter: Maga kitű tanúta ezt az imádságot?

Micsutkáné: Én is így õtülük, öregasszonyoktű tanútam.

Riporter: Már nem emlékszik, pontosan kitű?

Micsutkáné: Nem emlékszèk má, hogy kitű. Hát így többtű hallottam, oszt akkó én is fölvettem. Oszta akkó nekem is vótak a gyerèkèk, oszt akkó én is nyaltam a szemüket, és akkó imádkoztam rájuk, akkó hát õk persze látták...

Riporter: És általában sikerűt ez az eljárás?

Micsutkáné: Hát, vót, akinek nem sikerűt, vót, aki csak rít. Ugyè, mind most is, hogy èviszik a zorvosho. Ègyiknek segít, a másiknak nem segít, ugyè. Az is így vót. Vót, akin segítètt, de vót, aki hi(j)ába, má háromszó, má ennyiszó imádkoztak, oszt nem ér sèmmit. Másik még èvitte ègyszer és ért valamit.

Riporter: És mibe van a titka ennek a gyógyításnak? Hogyhoggy értűl meggyógyulhatnak?

Micsutkáné: Hát... Szóval így mondják, hogy aki az istenbe hisz. Mer aki nem hisz az istenbe, akkó hi(j)ába. Hi(j)ába imádkozik rá, még hi(j)ába viszi is, ha õ is nem hisz az istenbe. Így mondták ezèk az öregasszonyok akkor, abba az idõbe. Istenbe köll hinni.

Riporter: Akkor sikerűl.

Micsutkáné: Akkor sikerűl. Mer isten mindènt még bir csináni. Csak ezt embèri ész föl nem foghassa.

Riporter: Ezt is mondták.

Micsutkáné: Ezt is mondták. Igen, igen.

7. kép

Micsutka Örzse néni szegényes, de takaros udvara. Zene: dudanóta furulyán.

8. kép

Szegényes falusi konyha. A sarokban nyolcvan körüli, szuggesztív, élénk öregember.

Riporter: Akik a szemükkő ártottak, azok kik vótak?

Répási József: (...) Idehallgassá, az sok van ijen. Van az most is. Csakhogy ezt nem tudják, mer (...) egy ojan bájos dolog, ugyé, ezt a törvény nem akarja elismerni. Ezt nem ismerik el. Például, ugyé, ottan, ára az Újsoron nagyon sok gyerek vót, az a Börcsök János, vagy minek híták, én ismertem azt az embert nagyon jól, az imádkozott mindig ezék<re> a szemverésékrű. Mer vót (...) ojan is, hogy meglátta, az biztosan, hogy az a gyerek akkó má beteg lett. Oszt az nyugtalan. Nem akar szopni, nem akar enni, az annyira gyöttri, az a betegség, (...) hogy az embér, ha soká(j)ig benne van, egyg évig ha benne van, az BIZTOS, hogy még kő neki halni. Mer az mindén étvágygerjesztést elvész tüle, és mindén izével azon van, hogy csak lésóványod<jon>, és utóvégre a halálba mégy. Ez ojan dolog. És eztet a törvény nem akarja ám elismernyi!

Riporter: Hogy lehetett védekezni a szemverés ellen?

Répási József: Hát így védekeztek, hogy ez a Börcsök János bácsi ez mindig imádkozott.

Riporter: Tudja, hogy mit imádkozott? Emlékszik rája?

Répási József: Szóval az kúdús vót. Abba az időbe vót kúdús. Hét vót Temerínbe. Hát szóval így jártak a faluba, ugyé, oszt akkor hát kéregettek. Ugyé, vót neki ojan tarisznya varrva, mer a közsíg engedéjzte, ugyé. Elő-hátú vót neki tarisznya, oszt kilógott egísz edá(j)ig, majnem a térgyi(j)ig. (...) Hát ugyé, ezék nagyon sokat imádkoztak. Onnét tudom, hogy <az egyiket> Vencel István bácsinak híták, gyerekék vótunk, az ott lakott harmadik ház mitülünk. (...) No, ez a Börcsök ez ojan vót, hogy má őneki az a betegség, amit azok a gyerekékén ő elszenevedt, az, az mind őrajta kijűt, oszt a szemé(ji) lő vótak egísz úgy fordúva, úgyhogy majnem kiesett a szemé neki, má ojan izék vót. De ő csak imádkozott mindég. (...) Én azt nem tudom, hogy ő mit imádkozott, de azt tudom, hogy mikor ő imádkozott, akkor biztos, hogy jobban lett a gyerek. Még mégmondta (j)a zasszonyoknak, hogy mit imádkozzonak, oszt akkor az úgy elműt azé...

Riporter: Az állatoknak lehetett-é ártani így?

Répási József: Jáaj, de még mennyire! Én benne vótam, idehallgass... Most nem akarom megnevezni, hogy ki vót ez. Ez <ek> megcsináták eztet nekünk (...), hogy az a jószág (...) az ékezdött úgy menni, mintha valamit keresne. Mer ugye, úgy elfogta az a bágy izé, ugye, ami őrája ráizét, ugye az a betegség. Az ojan, mind mikó az embër úgy még van fázva, oszt akkó bele van az egísz testibe. El van bágyadva. Nem kíván még ènni sè semmit. Osztt úgy van az a jószág is. Az a betegség. Akkor az mindig a nagyobb jószágná, szóval a tehénné, marháná ottan még az végigszalad rajta a izén, ezèn a hát girincin. Osztt akkó az mindig izél hátra, hogy nyaldosnyi akarja, mer ott az a betegség a girinciné.

Riporter: Ez mitű van rajtuk?

Répási József: Ez attú van, hogy rosszakaratot csinál a szomszédnak. Érted? Hogy a jószág el... Mer akkó írígykèdik a szomszéd arra, hogy ő ijen még ojan, oszt akkor ő megcsinájja, hogy bosszút ájjon rajta. (...) Az embër, ha fő tudja fogni, ugyè, akkor ezè köll imádkozni. Én arra tapasztaltam rá, hogy én mindènnap három miatyánkot elimádkoztam, úgyhogy bárakár szemverés vagy bárakár mijen ijen bágyakozást csinát, bárakár ki is légyèn az, az isten segítsége távolítsa el. És ez valóba IGY VÓT. (...) Én má láttam sok, mer énnálam nagyon sok vót (...), sok jószág (...), oszt én mindjá észrevèttem, no ennek valami baj van. Akkó én mindjá csak imádkoztam. Mer akkor rá kő pi...

9. kép

Amíg a szöveg megy az öregembert látjuk a disznóól ajtajában, amint bemutatja a hiedelemcselekvést.

Répási József: ...sányi a söprűre, oszt visszakézbű így, így kő neki szónyi, hogy visszalessèn az embèrre, oszt akkó ő, az embèr meg-szentöli, az LEGTÖBBET árt a gonosz szellemèk ellen. Osztt akkó így a jószág az jobban lèssz akkó. Csak ezt nem tudja (j)ám sok. Sok hejèn úgy van, hogy „hát megdöglött” még ez, még az, még .. Hát de mi vót vele? Hát én nem mondtam azt, hogy miccsináltam, vagy hogy. Hát mit tudom én. Hátha nem is az <a baja>. Ugye, nem lehet az embèrnek mindnek ijesmi mindènt megmondani.

10. kép

Az öreggel a riporter a konyhában beszélget.

Riporter: Eccé nekèm meséte azt is, hogy gyütt valaki, osztan nagyon dicsérte az állatot, hogy akkó maga mit mondott.

Répási József: Például, mondjuk, most ez a szomszéd, ez a Károji, aki élt még... Ennek ojan széme vót, hogy BIZTOS, hogy a jószág beteg létt, mikor ő megnézte.

Riporter: De ő akarta, hogy beteg legyen?

Répási József: Hát én nem tudom aztat, ugye. Én nem akartam neki, szomszédnak, ügyé, hogy valamit szójjak neki. Sëmmi. Má, mondom, légyén, ami lész. Csak arra vótam mindig figyelmes, hogy mikor égyütt ide mihozzánk, oszt aszondja „megnézém a malacokat” vagy „megnézém a bornyúkat”, „megnézém a lovat”, hát az biztos, hogy akkor akármélliket megnézte, az mind beteg létt akkó. Nem tudja az embër, hogy mitú. De én akkó má tudtam, hogy mi (j)a baj. Akkó én csak azt mondtam ne<ki>, mikó ő mént má hátra, mind csak azt, hogy „kíjópëcs a szémedbe, kíjópëcs a szémedbe!” Oszt akkó ékezdtém úgy köpdösnyi, úgy, hogy ő në végye észre. Akko mikor ő emént, szépen rápisátam izére, a söprúre, osztan disznókra évittem, a disznóknak sëmmi bajuk nem létt. Oszt így a jószágnak is. De sok nem tudja (j)ám, oszt, aszondják, biztosan szëmverés, de hát ki tud, aszondja, imádkozni, még mindén. De hát nem csak úgy mén az, mer az embërnek egy gondolat kő foganni, hogy MIT is köll ezé MONDANYI! Mer ez nagy dolog ám, ha égy jószág beteg, oszt nem tudja az embër, hogy mi (j)a baja. Mer a gyereket, ha elviszik az orvosho szëmveréssel, az NEM TUD RAJTA SEGÍTENI. AZ NEM LÉTEZIK.

Riporter: Vót ijen eset, hogy orvosho vitték a gyereket?

Répási József: Hát má hányat évittek, oszt mégis meghalt a gyerek. Mer azé, hogy hát ez a baja, az a baja, amaz a baja, ijen orvosságot, oan orvosságot annak neki, oszt bizon hát az nem... Mind ahogy az embërt beótsák avvá az injekcióvá, nem az ellen ótsa, ami betegsíg, mer azt nem is tudja sënki, hogy ki mi (j)a baja neki.

(...)

11. kép

Faragott botok. Zene: a korábbi dudanóta nádsípon elbádott változata. Eközben OFF-szöveg:

Ezeket a faragott botokat a temerini Helytörténeti Múzeumból kölcsönöztük. A faragott kéz mindkettőn fűgét, vagy ahogy a helybéliek mondják, csipiszt mutat. A fűgemutatás gonoszelhárító, szimbolikus gesztus, és mint a Magyar Néprajzi Lexikon megállapítja, tulajdonképpen a genitáliák jelképes mutogatása, s mint ilyen, igen ősi bajelhárító-mozdulat. Népi hitvilágunkban elsősorban a szemverés megelőzésére használták. A kettős fűgemutatással védekezni lehetett a támadó kutyák ellen. Valószínű, ez utóbbi célból került fűgemutató kéz a faragott botokra is. A botokon található kígyómotívumok —

egyiken stilizáltan, a másikon élethűen látjuk — ugyancsak a rontás, a szemverés elhárítására szolgáltak.

12. kép

Kiskonyha előtti padon a riporter nyolcvan körüli, öregségében is sudár öregasszonnyal beszélget.

Riporter: (...) A szemverést, mikor maga vót szemverésbe, hogy gyógyították?

Gajóné: Hát úgy gyógyított ki az anyósom, hogy „jaj — mondom —, mama, de fáj a fejem, de beteg vagyok!” „Gyere hama — aszondja —, ri(j)am, maj mindjá mérék vizet.” „Hát hogy köll azt?” „Hát csak űjj lë a székre!” Hozta a pohárba a vizet, kanalat, a fejemre tartotta, oszt akkó a fejemën mindig FOGJAM MËG a tányírt így. Mëgfogtam a két kezemmel, akkor ő fogta a kanalat meg a poharat is, oszt, hármat mindig, három kánálvá öntött a tányírba. Akkó mikó tele vót, akkó lëtette poharat, lëverte fejemrú a tányírt, kërészttët vetëtt, de hogy ő azt<án> magába mit mondott, azt nem tudom, csak akkó elmënt, oszt az ajtósarokvasra ki(j)öntötte, osz mindig mérte. Aszondja, „látod”, aszondja, „fi(j)am, hogy szemverésbe vótá? Három kánálvá vót, osz mos négyë van.” Négy kánálvá vót a sarokvasra öntve.

Riporter: Rámérte a sarokvasra?

Gajóné: Rámérte. Mindjá a tányírbú.

Riporter: Rácsurgatta?

Gajóné: Mindján rácsurgatta a sarokvasra. Oszt akkó... De komo-
jan, hogy aztán nem fáj a fejem!

Riporter: Csak tiszta víz vót a pohárba? Más nem lëtt beletëve?

Gajóné: Sëmmi. Sëmmi más.

Riporter: Hát majd aztán mëgmutatja, ha akarja.

Gajóné: Jó. Majd mëgmutatom.

Riporter: Hogy lëhetëtt mëglátni, hogy valaki szemverésbe van? Mond-
juk, a gyereken miről fëdëzték fël?

Gajóné: Hát azt mondták mindig, ha a gyerek szemverésbe van, kö-
röszttbe áll a szëme. Böcsöbe feküdtek a gyerekek, oszt akkó ott is
mindég mérték a vizet.

Riporter: Ugyanígy?

Gajóné: Ugyanígy.

Riporter: Hogy lëhetëtt mëgverni szëmmel a gyereket?

Gajóné: Hát azt má én nem tudom, de hogy én is mëg vótam, az
biztos. Biztos valaki rajta felejtette a szëmit. Nagyön mëgnëzte, akkó
mëg lëhetëtt verni szëmmel.

Riporter: Ha valaki nagyon dícsërte a jószágot, az nem ártott mëg
a jószágnak?

Gajóné: De mëg annak is mëgártott. Mëg mëg is döglött.

Riporter: Annak mit mondtak, aki nagyon dicsérte a jószágot?

Gajóné: Hát azt én nem tudom. Azt nem tudom, hogy mit mondott.

Riporter: Nem hallotta ezt?

Gajóné: Azt nem hallottam. Csak hallottam, hogy szemverésbe megdöglött, vagyis hogy nagyon megcsudáták a jószágot, oszt meghal .. megdöglött szemverésbe, de hogy micsinátak, azt én nem hallottam, nem tudom. Az más akkó az vót az öreg Sági Pali bácsi, aki most nem él, dolga. Az vót a jószágok pátrónussa.

Riporter: Kiscsikókat, hogy nehogy megverjék számmal, mivē...?

13. kép

Lovak. A kiscsikónak piros szalaggal van felkötve a csengője.

Gajóné: Piros szallagot köttek a nyakába, a sirínnyibe. Mikó nem vót sirínnye, akkó a nyakába. Cséngetyű mellé. (...)

Riporter: Más állatokra is tettek pirosat, vagy csak a csikókná, lovakná vót szokás?

Gajóné: Csak a lovakná...

Riporter: Csak a lovakná?

(...)

14. kép

Ismét az öregasszonyt látjuk.

Riporter: A gyerekekre tettek-é piros szallagot?

Gajóné: Hát, akinek nem vót gyöngy, akkó piros szallagot. Jobban ilyen piros gyöngyöt...

15. kép

Miközben az asszony és a riporter hangját halljuk, a képen kislány, csuklóján piros szalaggal.

Gajóné: ...is szoktak, oszt karcstak rátették a kis kezire.

Riporter: Szintén a szemverés ellen segített ez?

Gajóné: Hát, az ellen is segített. Hogy nehogy ránézzének. Mer a szem ... a piros húzta a szemet ...

16. kép

Ismét az öregasszony.

Gajóné: ...oszt akkó nem birta a gyerekéket jó megnézni. Pláné, mikó a pójába vót, oszt kint vót.

17. kép

Öregasszony a széken ülő riporterre vizet mér.

Gajóné: Fogd meg a tálat!

Riporter: (fejére teszi tányért)

Gajóné: No, most meglássuk, hogy szemverésbe vagy-é!

(*A tányérből kiméri a vizet a sarokvasra*).

Gajóné: Të abba vagy! Të abba vagy! Ez a negyedik kanál!

Riporter: Úgy látszik, nagyon nagy szemverésbe vagyok, mer több is vót, mind négy, ugye!?

Gajóné: Hát én is mondtam mostan valamit magamba.

Riporter: Mit mondott magába?

Gajóné: (nevet) Hát most azt nem mondom.

Riporter: Azt nem mondja még!

Gajóné: Nëm.

Riporter: Ez titok.

Gajóné: Ez titok. OSZLASSA szét az atyaisten, oszlassa szét a fi(j)úisten, oszlassa szét a szentlélek úristen!

Riporter: Szóval ezt köllött magában mondani, akkor emúllott?

Gajóné: Igën. Még úgy is köll kezdenyi.

Riporter: Akkor ez azt jelënti, hogy énrulam is most ëlmúlott a szemverés.

Gajóné: Igën, igën.

Riporter: Köszönöm szépen!

18. kép

Legelő bárányok. Közelükben kisgyermek játszik. Zene: dudanóta tárogatón.

19. kép

Idősebb asszony két bárányt legeltet, az állatok olykor meg-megrántják szimbolikus köteléküket, a madzagot, maguk után húzva az asszonyt, aki rendíthetetlenül kötöget eközben is.

Riporter: Amikor az elébb elmentünk erre kocsival, láttuk, hogy legelteti a bárányokat. Aztán láttuk, hogy a kisebbnek piros szalag van a nyakán. Mijén célt szolgál ez?

Badóné: Aszondják, akkó nem verik még szemmel a kisbárányt.

Riporter: Hát még lehet verni szemmel a kisbárányt?

Badóné: Hát még lehet, hogynë.

Riporter: Hát mibül áll ez a szemverés?

Badóné: Hát a gyereket is megverik, nem?

Riporter: De mi okozza azt?

Badóné: Hát én nem tudom. Hogy nagyon megnézük? Hogy nagyon megnézük, vagy mi okozza, nem tudom? (...) Az én lányom, mikor kicsi vót, az nagyon még vót verve szemme.

Riporter: Mirül látták?

Badóné: Fájt neki a feje, még könnyedzett a széme, akkó má gyütt, hogy „édesanyám, nyald ki a szememét, mer nagyon fáj a fejem”.

Riporter: S akkó micsinát maga?

Badóné: Há kinyaltam neki a szemit.

Riporter: Megnyalta neki a szemit?

Badóné: De. Komojan. Kinyaltam neki a szemit. Megnyalogattam, oszt rögtön szaladt tovább.

Riporter: No most hogy? Jobbrú balra? Balrú jobbra?

Badóné: Há igën. Igën. Úgy. Jobbrú balra, balrú jobbra.

Riporter: Köllött valamit mondani közben?

Badóné: Nem mondtam én sëmmit.

Riporter: De lehetett rá valamit mondani?

Badóné: Léhetett biztosan, mer anyósom még az szokta az árpát lë-aratnyi. Van a szemën, úgy mondták, hogy árpa. És az kivezette testvérëmet, az is ott vót, kivezette az ereszet alá, osztan... Kést is vitt magává. De hogy micsinát, én nem tudom. Csak ő mikó monda, hogy „árpa van a szemëdën”, anyósom, akkó a testvérëmnek köllött mondani, hogy „hazudsz”.

20. kép

Micsutka Örzse néni portáján. Fiatalasszony érkezik gyerekekkel.

Fiatalasszony: Jó napot!

Micsutkáné: Jó napot!

Fiatalasszony: Elhoztam a kislányt, mivel nagy szemverésbe van.

Micsutkáné: Igën. Majd imádkozunk rá. Kő rá imádkozni, akkó jobban lesz, akkó egy fél óra múva jobban is lesz.

(A széken ülve magához vonja a gyereket, kinyalja a szemét, majd ráimádkozik.)

Mikor Jézus fölűt a márványkőre,

Ára mënt három szűzlëány.

Az ëggyik aszmondta:

— Édës Jézuskám, szébb vagy të a holdvilágnál!

A másik aszmondta:

— Édës Jézuskám, szébb vagy të a fényës napnál!

A harmadik aszmondta:

— Édës Jézuskám, szébb vagy të a ragyogó csillagnál!

Ara mēnt a Szüzanya, kérdēzi:

— Mi lēt, édēs szent fi(j)am?

Ēre mēnt három szūzlēány,

Az ēgyik aszondta:

— Édēs Jézuskám, szébb vagy tē a holdvilágnál!

A másik aszondta:

— Édēs Jézuskám, szébb vagy tē a fényēs napnál!

A harmadik aszondta:

— Édēs Jézuskám, szébb vagy tē a ragyogó csillagnál!

Akkor a Szüzanya ěmēnt a Jordán vizihēz,

Hozott Jordán-vizet,

Ēs mēmosdatta a kislányt.

(Ekkor megmosdatja a kislány arcát, szemét.)

Mēgmosdatta a kicsikét és mēgtörölte.

(Eközben megtörli köténye visszájával a kislány szemét).

Ammēn.

21. kép

Őregasszony szenes vizet készít.

22. kép

Csikó.

23. kép

Barokkos oromfalak. Antropomorf nap.

24. kép

Őreg apóka söprűvel szenteli a sertéseket.

25. kép

Faragott botok.

26. kép

A kislány csuklójára piros szalagot köt egy öreg kéz.

27. kép

Fiatál csikó a légbe szimatol.

Az utolsó hét kép alatt hegedűn majd citerán a korábbi motívumok.

MEGJEGYZÉS

Mivel „szövegkönyvünk” folklorisztikai dokumentum is, feltüntetjük az adatközlőinkre vonatkozó leglényegesebb tudnivalókat: Badó Jánosné László Margit háztartásbeli, 1921-ben született, Gajó Viktória, egykori középparaszt özvegye, született 1910-ben, Micsutka Istvánné Tóth Erzsébet, szegénysorsú kosárfonó özvegye, született 1917-ben, Répási József nyugdíjas kőműves, született 1906-ban.

A szöveg lejegyzésekor az ilyenkor szokásos módon jártam el, a fonetikus átírás szabályaihoz igazodtam. A szeretlen szövegrészeket, funkciótlan töltelésszavakat elhagytam. Ezt (...) -tal jelölöm. Az értelmetlenséget segítő szavak, szótagok <>-be kerültek. A megszokottnál nagyobb nyomatékot — mivel a népnyelv beszédfonetikai eszközei tekintetében a köznyelvnél jóval gazdagabb — nagybetűs szedéssel tartottam fontosnak hangsúlyozni.

Cs. B.